Pretvaranje u vjeri

Dr. Selman b. Fehd el-'Avde

Naziv originala: ***'Išrune tarikaten li-r-rija'***

Naziv knjige: ***PRETVARANJE U VJERI***

Urednik: *Semin Rizvić*

Prijevod: *Esad Mahovac*

Recenzija: *Abdulvaris Ribo*

Lektura: *Aida Krzić*

Korektor: *Abdulmedžid Nezo*

DTP: *Semir Šišić*

Dr. Selman b. Fehd el-'Avde

Licemjerstvo
(dvadeset znakova)

Prijevod:
Esad Mahovac

Zenica, 2009/1430

Uvod

Hvala Allahu, Gospodaru svjetova. Neka je salavat i selam na najčasnijeg poslanika i vjerovjesnika.

A potom:[1]

Milostivi je stvorio čovjeka i odlikovao ga nad ostalim Svojim stvorenjima. Kao prvo odlikovao ga je lijepim i skladnim tijelom. Allah Uzvišeni je rekao: *Mi čovjeka stvaramo u skladu najljepšem.* (Prijevod značenja, Et-Tin, 4.) U ostalim, za oko vidljivim stvorenjima, ne možeš vidjeti nešto slično ili nešto što se može usporediti s čovjekom u potpunosti njegovog tijela, zatim u pravilnosti, skladu i ljepoti njegovih organa. To je svakako blagodat od Allaha i dar od Njega.

---

[1] Osnova ove knjige bilo je predavanje koje sam održao desetog rebi'u-l-evvela 1414. h. god. u Centralnoj džamiji u gradu Tebuk.

Zatim ga je odlikovao drugom, boljom i većom odlikom od prve i to kad ga je obdario razumom i vjerskom obavezom (*teklif*). Čovjek je time uzdignut nad životinjskom vrstom i neživim bićima. Allah, subhanehu ve te'ala, nam skreće pažnju na ovu činjenicu, pa kaže: *O čovječe!* (Prijevod značenja, El-Infitar, 6; El-Inšikak, 6.) Riječi upućene čovjeku ne odnose se isključivo na tijelo, već, prije svega, na razum, dušu i emocije. U prilog ovome ide činjenica da vjerska obaveza spada sa lude osobe, jer njemu se djela ne pišu. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je rekao: "Pero je dignuto od trojice: onoga ko spava dok se ne probudi, djeteta dok ne poraste i luđaka dok se ne urazumi ili ne osvijesti."[1]

---

[1] Bilježe ga Ahmed, br. 24173, 24182, 24590, Ebu Davud, br. 4398, En-Nesai, br. 3432 i ovo je njegov tekst. Također, bilježi ga Ibn Madže, br. 2041 od Aiše, radijallahu 'anha. Hadis je, također, došao i u drugim predajama od više ashaba. Hadis je sahih.

Stoga razumni ljud znaju da je najveća Allahova blagodat čov ku blagodat razuma, pripadnost ljudskom rodu i vjerska obaveza (*teklif*) i da im se Allah, subhanehu ve te'ala, obraća iznad sedam nebesa, doziva ih, naređuje im i zabranjuje. A najveća blagodat ljudskom rodu svakako je to što je neke između njih izabrao kao poslanike. Allah, subhanehu ve te'ala, kaže: *Allah je vjernike milošću Svojom obasuo kad im je jednog između njih kao poslanika poslao.* (Prijevod značenja, Ali 'Imran, 164.)

Pošto se Allahova počast ukazana čovjeku ogleda u vjerskoj obavezi, onda nema sumnje da najviše stepene te obaveze čini iskreno obožavanje Allaha, subhanehu ve te'ala. Otuda u ovom djelu govorit ćemo upravo o velikoj opasnosti koja narušava čovjekovu iskrenost, a to je licemjerje (rija'). Izlaganje ćemo podijeliti u dva poglavlja:

Prvo poglavlje: U ovom poglavlju govorit ćemo o ibadetu između vanjštine i nutrine.

Drugo poglavlje: U njemu ćemo predstaviti dvadeset uzroka kako dolazi do pojave rija'a kod muslimana i znakove toga.

Molimo Allaha, subhanehu ve te'ala, da nas udalji i sačuva od licemjerja (rija'a) i da učini da ova skromna knjižica bude od koristi za muslimane. On sve čuje i blizu je.

Prvo poglavlje

Ibadet između vanjštine i nutrine

Svrha Allahovog stvaranja ovog časnog i odabranog bića, čovjeka, svakako je robovanje (*ibadet*). Allah, subhanehu ve te'ala, kaže: *Džinove i ljude sam stvorio samo zato da Mi se klanjaju* (Prijevod značenja, Ez-Zarijat, 56.) Također, to je Allahova volja u svakom čovjekovom djelu, bez obzira bio to čisti ibadet kao što je namaz, post, zekat, hadž i druga djela s kojim se ne želi izuzev budući svijet bez ovosvjetske koristi ili se radilo o ostalim dozvoljenim ovosvjetskim djelima s kojim čovjek želi Allahovo zadovoljstvo kao što su trgovina, poljoprivreda, zemljoradnja, izumiteljstvo, stjecanje znanja ili djelovanje u sklopu radne obaveze. Uvjet za valjanost drugopomenutih djela jeste očekivanje

nagrade kod Allaha, subhanehu ve te'ala, za učinjeno djelo, zatim iskrenost u činjenju djela, izvršavanje povjerenog emaneta i izvršavanje djela na najpotpuniji način. Za tako učinjeno djelo sljeduje nagrada od Allaha, subhanehu ve te'ala. Ovo je izraženo do te mjere da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kako se bilježi u Muslimovom *Sahihu* rekao: "I bračni odnos je sadaka.' Ashabi upitaše: 'Allahov Poslaniče, zar i za zadovoljavanje svoje strasti čovjek ima nagradu?" Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Šta mislite, kad bi tu svoju strast čovjek udovoljio na nedozvoljen način, bi li zaslužio kaznu? Isto tako, ako to uradi na dozvoljen (*halal*) način, zaslužuje nagradu."[1]

[1] Bilježi ga Muslim, br. 1006 od Ebu Zerra, radijallahu 'anhu.

Ibadet za svaki dio tijela

Svaki dio ili organ u ljudskom tijelu ima ibadet koji se od njega zahtijeva. Kao primjer uzet ćemo oko: Njegov ibadet jeste gledanje (posmatranje). Allah, subhanehu ve te'ala, kaže: *Zašto oni ne posmatraju carstvo nebesa i Zemlje.* (Prijevod značenja, El-A'raf, 185.) Također, Allah kaže: *Reci: 'Putujte po svijetu, pa pogledajte'.* (Prijevod značenja, El-En'am, 11.) Gledanje i promatranje prostranstava nebesa i Zemlje, posmatranje Allahovog savršenog stvaranja, čitanje korisnog znanja ili traženje i razmatranje stvari koje su muslimanima od koristi svakako se ubrajaju u ibadet oka.

Ibadet uha jeste da rob sluša ono s čim je Allah, subhanehu ve te'ala, zadovoljan poput slušanja Kur'ana, zikra, korisnog znanja i drugih sličnih stvari. Polazeći od ovoga, Allah, subhanehu ve te'ala, kaže: *I sluh, i vid, i razum, za sve to će se, zaista, odgovarati.* (Prijevod značenja, El-Isra', 36.)

U kudsi-hadisu Allah, subhanehu ve te'ala, kaže: "Neće se prestati Moj rob Meni približavati nafilama (dobrovoljnim ibadetom) sve dok ga ne zavolim, a kad ga zavolim, onda sam njegov sluh kojim čuje, vid kojim gleda."[1] Tj. ne sluša i ne gleda, osim ono s čim sam Ja zadovoljan.

Kao ibadet ruku može se razumjeti udjeljivanje, pomoć u dobru, udjeljivanje sadake kao i sprječavanje loših i nevaljalih djela. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je rekao: "Ko od vas vidi neko loše djelo, neka ga izmijeni svojom rukom, a ako ne bude u stanju, neka to uradi riječima, a ako ni to ne bude u stanju, neka ga bar srcem svojim prezre, a to je najslabiji vid imana."[2] U ibadete ruku, također, ulazi rukovanje s bratom muslimanom prilikom selama uslijed čega spadaju grijesi, a srce i duša postaju

[1] Bilježi ga El-Buhari, br. 6502 od Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu.

[2] Bilježi ga Muslim, br. 49 od Ebu Se'ida el-Hudrija, radijallahu 'anhu.

čisti. U ibadete ruku još se ubraja borba na Allahovom putu, suprotstavljanje nevjernicima i njihovo odbijanje od granica Islama.

Po ovome pitanju žena vjernica je jednaka čovjeku. U ibadet njenih ruku, uz sve što je prethodilo, može se još spomenuti i briga o djeci i ostali kućni poslovi koji spadaju u pokornost Allahu, subhanehu ve te'ala, i s kojim je zadovoljan njen muž.

U ibadete nogu ubraja se odlazak na korisne skupove, džume i ostale namaze u džematu. Allah, subhanehu ve te'ala, kaže: *Mi ćemo, zaista, mrtve oživiti i Mi smo zapisali ono što su uradili i djela koja su iza sebe ostavili.* (Prijevod značenja, Ja-Sin,12.), tj. vaše korake na Zemlji. Kad je pleme Benu Seleme pomišljalo doseliti se nedaleko od mesdžida, Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, im je rekao: "Ostanite kod svojih kuća i upisani će biti vaši koraci."[1] Tj. ne mijenjajte mjesto prebivališta i ostanite u svojim kućama, jer

[1] Bilježi ga Muslim u svome *Sahihu*, br. 665 od Džabira b. 'Abdullaha, radijallahu 'anhu.

vaši tragovi i koraci vaši koje napravite idući u mesdžid kod Allaha, subhanehu ve te'ala, bit će zapisani *u Knjizi, Gospodaru mome nije ništa skriveno i On ništa ne zaboravlja.* (Prijevod značenja, Ta-Ha, 52.) Također, Allah, subhanehu ve te'ala, kaže: *Pa hodajte predjelima njezinim.* (Prijevod značenja, El-Mulk, 15.) Znači da se hodanje po Zemlji radi promatranja i uzimanje pouke ubraja u ibadete nogu.

Kad se spomenu ibadeti pojedinih organa, obavezno treba spomenuti i ono što je suprotno tome, a to su grijesi.

Grijeh oka jeste slobodno gledanje u haram.

Grijeh uha je slušanje harama poput ogovaranja, potvore, klevete, psovke, muzike i drugih sličnih stvari koje izazivaju Allahovu srdžbu.

Grijeh jezika čine laž, ogovaranje, potvaranje, psovka, ismijavanje i omalovažavanje vjernika i tome slično.

Grijeh ruku jeste fizički kontakt s haramom kao u slučaju krađe, nanošenja neprijatnosti i napada na muslimane.

Grijeh nogu jeste hodanje prema zabranjenoj stvari u kući, na ulici, zatim u bliže ili udaljenije mjesto. Sve ovo se smatra grijesima organa. Shodno ovome pjesnik[1] je rekao:

Ruku svoju ne pružam ka sumnjivom
Niti me grijehu moja noga nosi
Ne vode me tome moj sluh niti oči moje
Niti se za njim povode moje misli i razum moj
I znam da me ne zadesi nikakva nesreća
A da je neko (već) prije mene doživio nije
I drugi su bolovali (strahovali), kad bi to ti samo znao.

Njegov ponos i razlog hvalisanja jeste očuvanost organa od grijeha. Svoju ruku nije pružio ka grijehu (prema haramu), niti je njegova noga kročila ka nečemu s čim Allah nije zadovoljan.

Identičan slučaj je i s jezikom, jednim od najznačajnijih organa čovjekovog tijela. U njegov ibadet spada: slavljenje i

---

[1] Njegovo ime je Me'in b. Evs. Vidjeti: *Subhu-l-E'aša fi sina'ati-l-inša'*, 2/206.

veličanje Allaha, učenje Kur'ana, naređivanje na dobro i odvraćanje od zla te druge slične stvari.

Na osnovu ovog može se konstatirati da namaz važi kao najznačajniji ibadet kod Uzvišenog Allaha, jer objedinjuje ibadete svih organa. U namazu je zastupljen ibadet oka putem gledanja u mjesto činjenja sedžde. Tu je i ibadet uha putem koncentriranog (pozornog) slušanja imamovog učenja. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kaže: "Kad uči (tj. imam), vi pomno (pozorno) slušajte."[1] U namazu su i ibadeti udova koji se manifestiraju kroz stajanje, pregibanje, činjenje sedžde, te sjedenje u namazu. Spominjanjem Allaha, Njegovim veličanjem i slavljenjem, te učenjem Kur'ana ostvaruje se tako ibadet jezika u namazu. Cijelo tijelo u toku namaza izražava svoju pokornost i robovanje Allahu.

---

[1] Bilježi ga Muslim, br. 404 od Ebu Musa'a el-Eš'arija, radijallahu 'anhu.

Uslijed svega konstatiranog namaz je najvredniji, najuzvišeniji i najčasniji ibadet te je najefikasnije sredstvo u približavanju Allahu, subhanehu ve te'ala. Začudo je da pored ove ogromne vrijednosti namaza Allah, subhanehu ve te'ala, prijeti pojedinim klanjačima, pa kaže: *Teško onima koji, kad molitvu obavljaju, molitvu svoju kako treba ne izvršavaju, koji se samo pretvaraju i nikome ništa ni u naruč ne daju!* (Prijevod značenja, El-Ma'un, 4.-7.) Ovaj kur'anski ajet dokazuje da se u obzir ne uzima samo vanjska forma namaza jer su ovakvi opisani kao klanjači, ali i pored toga nagovještava im se žestoka kazna. Odsutnost duhom i pored tjelesne prisutnosti osnovni je razlog tako žestoke prijetnje. Fizički su u mesdžidu, u safovima i lica okrenutih prema Kibli, međutim, njihova srca okrenuta su od Kible prema nekome drugome mimo Allaha, subhanehu ve te'ala. Isključivo se nadaju pohvali od ljudi, njihovom lijepom mišljenju i povjerenju ili nekom ovodunjalučkom interesu i sličnom. Za takve Allah, subhanehu ve te'ala, kaže:

Kada ustaju da molitvu obave, lijeno se dižu, i samo zato da bi se pokazali pred svijetom, a Allaha gotovo da i ne spomenu. (Prijevod značenja, En-Nisa', 142.)

Duhovni (unutrašnji) ibadeti

Govor na ovu temu vodi nas do najznačajnijeg, najvažnijeg i najvećeg ibadeta, a to je unutarnji (duhovni) ibadet, ibadet srca ili skriveni ibadet. Allah, subhanehu ve te'ala, kaže: *Ti upravi lice svoje vjeri, kao pravi vjernik.* (Prijevod značenja, Er-Rum, 30.) Usmjeravanje ka Allahu, oslonac na Njega i želja za Njegovim licem prilikom činjenja djela spada u apsolutno najznačajnije ibadete. Ispravnost srca i njegova čistota ostvaruju se preko ljubavi prema Allahu i osjećajem Njegovog nadzora (motrenja) i to je odlika po kojoj se vjernik raspoznaje od grješnika i licemjera. Kao što čovjek drži do svog vanjskog izgleda, dotjerava ga lijepom odjećom, otmjenim držanjem i drugim formama opće prihvatljivog izgleda, jednako tome mora povesti računa o svom

unutarnjem, duhovnom stanju. Pa kao što prezire da ga ljudi vide u stanju koje će pokuditi, treba bit svjestan da je duhovna iskvarenost daleko veća i opasnija od toga. Zato pjesnik je rekao:

Lijepo ruho nek' ne divi potlačenoga
Pa ni mejjit se ne raduje novim ćefinima.

Kakva je korist od novog i lijepog ćefina na tijelu umrlog?! Čovjek loše nutrine, koji je zloćudan, zavidan, pakostan ili licemjeran nema koristi od lijepog i elegantnog izgleda. Divno je pjesnik rekao:

O slugo tijela koliko se patiš služeći ga
Umaraš sebe u onome što je propast tvoja
Svojoj duši okreni se i tragaj za vrlinama
Jer ti si dušom čovjek a ne svojim tijelom

Čovjek nije postao čovjekom, počašćenim i odabranim, zbog svoje snage i veličine. Jer da je tako, onda među zvijerima i životinjama ima ko je snažniji i veći. Zbog toga ljudska tijela nisu mjerilo njihove vrijednosti, niti razlog njihovog napretka. U tom kontekstu pjesnik kaže:

Vidiš slabašna čovjeka pa ga poniziš
A u stvari on je junak pravi,
I diviš se lijepom pa u kušnju padaš,
ali te takav svojim ponašanjem iznenadi.
Deva je snažna, ali pameti nema
pa joj nije od koristi snaga njena.
Mnoštvo ptica su slabe vrste,
a najmanje među njima ima sokolova.

Poenta nije u mnoštvu, snazi ili lijepom izgledu, nego je pouka u komadu mesa koji se zove srce. Ako je ono ispravno i zdravo, ispravno je i cijelo tijelo, a ako je ono bolesno, bolesno je i cijelo tijelo. Ebu Bekr, radijallahu ‘anhu, Istinoljubivi ovog Ummeta bio je izuzetno mršav. Usprkos tome, kad bi se iman Ebu Bekra, radijallahu ‘anhu, mjerio s imanom cijeloga ummeta, prevagnuo bi iman Ebu Bekra, radijallahu ‘anhu. ‘Abdullah b. Mes‘ud, radijallahu ‘anhu, bio je među prvim sljedbenicima islama. Izuzetno je bio blizak Allahovom Poslaniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem. Ubrajao se među najodabranije Allahove robove. Huzejfe b.

el-Jeman, radijallahu ‘anhu, za njega je rekao: “Oni zaštićeni (dosljedni)[1] među drugovima Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, znali su da je Ibn Mes‘ud, radijallahu ‘anhu, jedan od Allahu najbližih robova.”[2] Međutim, i pored toga bio je vrlo malehan i sićušan, s izrazito tankim nogama, tako i kad bi zapuhao vjetar, poljuljao bi ga. Prenosi se od Zerra b. Hubejša, a on od Ibn Mes‘uda, radijallahu ‘anhu, da se jednom prilikom popeo na drvo i otkidao drvce za misvaka, a imao je tanke noge. Zapuhao je vjetar i zanjihao ga, pa su se prisutni počeli smijati. Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, ih upita: ‘Zašto se smijete?’ ‘Allahov Vjerovjesniče, smijemo se njegovim tanašnim nogama’, odgovoriše oni. ‘Tako mi Onoga u

---

[1] To su oni koje je Allah sačuvao od promjena (skretanja) od Pravoga puta u govoru i djelu. Vidjeti: *Tuhfetu-l-Ahvezi*, br. 3806.

[2] Bilježe ga El-Buhari, br. 3762 i Et-Tirmizi, br. 3806 i ovo je njegov tekst.

čijoj je ruci moja duša, one su teže na Mizan vagi od brda Uhud,' reče Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem."[1]

Kao što ima ljudi koji drže do svoga izgleda i dotjeruju ga, a zanemaruju nutrinu, svakako postoji i druga vrsta ljudi koji svoju vanjštinu ukrašavaju pojedinim, za ljude vidljivim, dobrim i pohvalnim djelima a zatim u tim djelima nikako ne pravi propuste, jer ljudi su navikli da ga vidi kako ih čini. Ako bi u tome napravio propuste, ljudi bi kazali, taj je oslabio ili otanjala mu

[1] Bilježe ga Ahmed u djelu *El-Musned*, br. 3991, Ebu J'ala, br. 5310, Et-Taberi, br. 8452 i drugi od 'Abdullaha b. Mes'uda. El-Hejsemi ga navodi u djelu *Medžme'uz-zevaid*, 9/289 i kaže: "Bilježe ga Ahmed, Ebu Ja'la i El-Bezzar s više predaja. U najpouzdanijem od tih predaja nalazi se 'Asim b. Ebi-n-Nedžved. Dobar je kao prenosilac iako mu se pripisuje slabost. Ostali prenosioci kod Ahmeda i Ebu Ja'laa su pouzdani. Hadis je došao u više predaja zbog čega se uzdiže na rang sahih-hadisa. Pogledajte ih u verifikaciji *Musneda* imama Ahmeda, br. 3991."

vjera. Možda bi mu i na čast napali ili bi se kod njih poljuljao njegov ugled, jer se njegov ugled temelji na činjenici da je on imam ili alim ili daija ili fakih ili muftija ili je na nekoj drugoj poziciji. Izmjene na vanjštini po kojoj je prepoznatljiv među ljudima, mogle bi se odraziti na izgrađeni ugled, te iz tog razloga maksimum pažnje poklanja baš očuvanju toga kako bi njegov ugled kod ljudi ostao na nivou. Međutim, u pozadini svega toga nije slijeđenje Sunneta niti pokornost Allahu, već ljubav prema dunjaluku, položaju, dobrom glasu, ugledu i poziciji. Te brige su rastrgale njegovo srce i cjelokupno njegovo razmišljanje usredsređeno je na to. Ne razmišlja o budućem svijetu, ni o tome kako se za njega pripremiti. Ne razmišlja ni o krizi Ummeta i njegovim problemima, te praktičnim rješenjima i izlazima iz te krize. Također, ne zanima se za problem dave, njeno širenje, zalaganje na njenom putu i njenom unapređivanju. Pogledi su mu ograničeni, a umne sposobnosti beskorisno i uludo potrošene. Ili pak spada u profil ljudi čije srce nije ispunjeno plemenitim

i velikim osjećanjima kao što je ljubav prema Allahu ili prema Njegovim iskrenim robovima, zatim strahom od Njega, nadom u Njegovu nagradu i nekim drugim djelima srca. Srce je mjesto gdje je smještena ljubav i mržnja, zadovoljstvo i negodovanje, radost i tuga te druge slične emocije.

Zato Allah, subhanehu ve te'ala, o nevjernicima kaže: *To će biti zato što su ono što izaziva Allahovu srdžbu slijedili, a ono čime je On zadovoljan prezirali; On će djela njihova poništiti.* (Prijevod značenja, Muhammed, 28.) Pogledaj kako je srce postalo osovina ili osnova iz koje proističe svaka stvar. Prema tome, kakav značaj čovjek ima od činjenja određenih dobrih djela ako ih unutar srca prezire ili od izbjegavanja pojedinih grijeha ako ih u srcu voli i priželjkuje i drago bi mu bilo kad bi ih učinio, a ustrajavanje u tome vodi ka griješenju i ostavljanju djela pokornosti.

Kao primjer može nam poslužiti čovjek koji voli ono što Allah mrzi i mrzi ono što Allah voli. Definitivno je da će se njegovi

ekstremiteti pokoravati u onome što je usađeno u srcu od ljubavi nekome mimo Allaha, straha od stvorenja uopćeno ili straha od ljudi ili od bolesti, siromaštva, smrti ili od vladara da mu ne nanese kakvo zlo. Isto je i sa požudom i nadom koja je usmjerena ka stvorenjima od kojih se očekuje ovosvjetska korist, položaj, služba ili od kojih se nada da će otkloniti kakvu štetu od njega, njegove porodice ili imetka. Kad srce osjeti ovisnost o ovim stvarima i otpočne ih obožavati, ono postaje kao vladar koji tijelu zapovijeda šta će raditi a tijelo mu se nužno u tome pokorava. Ako srce postane rob ovim stvorenjima u pogledu ljubavi, straha i nadanja, svi organi će mu se u tome potčiniti. Zato je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, u hadisu koji prenosi En-Nu'ajm b. Bešir, radijallahu 'anhu, rekao: "Zaista u čovjekovom tijelu ima jedan organ koji ako je ispravan, ispravno je i cijelo tijelo; a ako je pokvaren, pokvareno je i cijelo tijelo. To je, uistinu, srce."[1]

---

[1] Bilježe ga El-Buhari, br.52 i Muslim, br. 1599 od En-Nu'ajma b. Bešira, radijallahu 'anhu.

Srce, dakle, diktira, a organi pišu. Stoga je Allah, subhanehu ve te'ala, spas na budućem svijetu vezao za valjanost srca pa kaže Uzvišeni: *Na dan kada neće nikakvo blago, a ni sinovi od koristi biti, samo će onaj koji Allahu srca čista dođe spasen biti.* (Prijevod značenja, Eš-Šu'ara', 88.-89.) Ko pred Allaha dođe čistog srca, on će imati koristi od svoga imetka, poroda i djela a i od koristi će mu biti njegovo tijelo. A ko dođe s mrtvim ili bolesnim srcem, od svega toga neće imati nikakvu korist.

Za one koji svoje srce nisu ispunili plemenitim osjećanjima poput ljubavi prema Allahu, iskrenim vjernicima i svakom dobru, zatim strahom i nadom u Allaha, subhanehu ve te'ala, Allah za njih kaže da nemaju srce, iako sâm organ postoji, ali je on prazan i razoren. Allah, subhanehu ve te'ala, kaže: *I nisu nikako isti živi i mrtvi.* (Prijevod značenja, Fatir, 22.) Tj. vjernik i nevjernik, grješnik i bogobojazni. Allah, subhanehu ve te'ala, kaže: *Zar je onaj koji je bio mrtav (u zabludi), a kome smo Mi dali život i svjetlo*

pomoću kojeg se među ljudima kreće, kao onaj koji je u tminama iz kojih ne izlazi? (Prijevod značenja, El-En'am, 122.)

Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je rekao: "Primjer onoga ko spominje svoga Gospodara i onoga koji Ga ne spominje je kao primjer živog i mrtvog."[1]

A Allah kaže: *U tome je, zaista, pouka za onoga ko ima razum (srce).* (Prijevod značenja, Kaf, 37.)

Sve ovo potvrđuje ogromnu činjenicu kojoj treba posvetiti posebnu pažnju, a glasi da je valjanost srca i ispravnost unutarnjih stremljenja predstavlja temelj na kojem se treba graditi svako dobro. Uz pokvareno srce nema koristi od djela, jer time se kvari nijjet i narušava namjera i čovjek zastranjuje. Dakle, možemo konstatirati da je srce izvor

---

[1] Bilježe ga El-Buhari, br. 6407 i ovo je njegov tekst kao i Muslim, br. 779 od Ebu Musa'a el-Eš'arija, radijallahu 'anhu.

vanjskih dijela. Zato, Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kaže: "Zaista se djela cijene prema namjerama", što podrazumijeva svako djelo, tako da ispravnost i primanje djela organa zavisi od nijjeta. "I zaista će svaki čovjek dobiti ono što je naumio svojim djelom."[1] Ovo pravilo se ne odnosi na djela srca, jer ona u svom suštinskom obliku ne mogu ni biti osim iskrena u ime Allaha kao što je to naprimjer strah, nada i ljubav, za razliku od vanjskih vidljivih djela koja mogu biti narušena rija'om (pretvaranjem). Štaviše, od vrijednosti djela srca jeste da je nagrada ponekad ostvariva čak ako i izostane činjenje samog djela. Zbog toga, kada se Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, na povratku iz pohoda na Tebuk približio Medini, rekao je svojim drugovima: "Zaista u Medini ima ljudi koji su cijelo vrijeme s vama (po nagradi), kud god vi makli i koliko god

[1] Bilježe ga El-Buhari, br. 1 i Muslim, br. 1907 od Omera b. el-Hattaba, radijallahu 'anhu.

dolina prokrstarili.' Ashabi upitaše: 'Allahov Poslaniče, zar i pored toga što su u Medini?', a on reče: 'Iako su u Medini, jer ih je nešto spriječilo.'"[1]

U ovom kontekstu spominju se stihovi:

O gosti Kuće Allahove,
Vi ste tijelom, a mi dušom gosti njeni.
Prisiljeni, a ne voljom ostali smo,
A onaj ko je s uzurom izostao
isti je kao i onaj ko je otputovao.

Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, spomenuo je da postoje ljudi koji će ući u Džennet, a da nisu uradili ni jedno dobro djelo, jer ih je nešto onemogućilo u tome. Ebu Hurejre, radijallahu 'anhum, uobičavao je upitati svoje drugove: "Obavijestite me o čovjeku koji je ušao u Džennet, a nije klanjao ni jednog namaza.' Ako oni ne bi znali, upitali bi ga: 'A ko je

[1] Bilježi ga El-Buhari, br. 4423 od Enesa, radijallahu 'anhu.

on?', a on bi odgovarao: 'Usajrim iz plemena Benu 'Abdu-l-ešref, 'Amr b. Sabit b. Vakš.[1]

---

[1] Bilježi ga Ahmed u djelu *El-Musned*, br. 23634 od Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu. U njemu stoji: "El-Husajn b. 'Abdurrahman, jedan od prenosilaca hadisa, je rekao: Rekao sam Mahmudu b. Lebidu: Obavijesti me šta se desilo sa El-Usajrimom, pa je rekao: 'Odbijao je primiti islam sa svojim narodom, a na dan Uhuda, kad je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, izašao u bitku, naum mu je palo da prihvati islam, pa je tako i postupio. Zatim je uzeo sablju i krenuo sve dok nije stigao narod. Duboko je ušao među neprijatelje i borio se sve dok ga nisu savladale rane. Kaže prenosilac: 'Boreći se, ljudi iz plemena Benu 'Adbulešref nabasali su na njega, pa se zapitaše: 'Tako nam Allaha, zaista je ovo El-Usajrim, a nije s nama došao, već je ostao odbijajući ovu vjeru'. Rekli su: 'Zašto si došao, 'Amre? Da li što ti je tvog naroda ili iz želje za islamom'? 'Već iz želje za islamom', odgovori on i nastavi: 'Povjerovao sam u Allaha i Njegovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Zatim sam uzeo sablju, izašao sa Allahovim Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, i borio se sve dok me nije pogodilo ovo što vidite.' Prenosilac nastavlja pa kaže: 'Nije potrajalo dugo i on je umro na njihovim rukama. Spomenuli su njegov slučaj Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, pa je on rekao: 'On je od stanovnika Dženneta.'" Hadis bilježi El-Hajsemi u djelu *Medžme'u-z-zevaid*, 9/362 i kaže: "Njegovi prenosioci su povjerljivi (*sika*)."

Rija (licemjerje) poništava djela

Kao što čovjek na osnovu svoje namjere može steći obilnu nagradu, čak ako iz opravdanog razloga izostane činjenje samoga djela, isto tako, ukoliko čovjekova djela i govor ne prati valjan i ispravan nijjet, pišu se kao loše djelo njihovom počiniocu. Mnogobrojni su hadisi koji upozoravaju na stvari koje uništavaju dobra djela, a među najopasnije među njima ubraja se rija'. U kudsi-hadisu stoji: "Idite onima kojima ste se pretvarali na dunjaluku i pogledajte hoćete li kod njih naći nagradu."[1] U drugom kudsi-hadisu, Allah kaže: "Ja sam neovisan od toga da Mi se neko pridružuje, pa ko učini djelo u kojem Mi pridruži nekoga, ostaviću

---

[1] Bilježi ga imam Ahmed, br. 23119, 27442 od Mahmuda b. Lebida. Također, El-Hejsemi ga navodi u djelu *Medžme'u-z-zevaid* i kaže: "Njegovi prenosioci su vjerodostojni (*ridžalu-s-sahih*)." Njegov lanac prenosilaca je dobar (hasen) uslijed zamjerki na 'Amra Mevle-l-Muttalib b. Hantab. Za njega Ez-Zehebi kaže: "Istinoljubiv (*saduk*)."

i njega i to njegovo djelo. Ko učini neko djelo u Moje ime i ime nekoga drugog, Ja ću ostaviti i njega i njegovo djelo."[1]

Bilježi se u *Sahihu-l-Buhari* od Usame b. Zejda, radijallahu 'anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Na Sudnjem danu će se dovesti čovjek i baciti u Vatru, pa će mu crijeva iz stomaka ispasti, te će on oko njih kružiti, kao što magarac kruži oko žrvnja. Stanovnici Džehennema će se oko njega iskupiti i reći mu: 'Šta to bi s tobom, čovječe! Zar nisi naređivao dobro i odvraćao od zla?' On će im tada odgovoriti: 'Jesam, naređivao sam na dobro, a sâm ga nisam činio, odvraćao sam od zla, a sâm sam ga činio.'"[2]

Pojedini smatraju da je razlog njegove kazne to što je on naređivao dobro i odvraćao od zla, a u isto vrijeme je činio propuste u svojim

---

[1] Bilježi ga Muslim, br. 2985 od Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu.

[2] Bilježi ga Muslim, br. 2989 od Usame b. Zejda, radijallahu 'anhu.

djelima, međutim, to je velika greška, jer naređivanje dobra, a odvraćanje od zla jeste vjerom postavljena institucija za koju čovjek ima nagradu ukoliko posjeduje ispravan nijjet i ako za to djelo očekuje nagradu od Allaha, subhanehu ve te'ala. Međutim, ovaj čovjek je kažnjen zato što je činio djela koja je drugima zabranjivao, a zanemarivao dobro koje je drugima naređivao. Zato je rekao: "a sâm ga nisam činio" tj. dobro djelo i rekao je: "a sâm sam ga činio", tj. loše djelo. Dakle, on je kažnjen zbog činjenja loših djela i izostavljanja dobrih. Vanjština mu je valjana, ali mu je nutrina pokvarena. On je naređivao dobro, a zabranjivao zlo, međutim, nije radio dobro i svoja djela nije uskladio s onim što je drugima zabranjivao, već je to i sâm činio. Vidno, je dakle, da je ovo razlog njegovog kažnjavanja, a ne to što je ljudima naređivao dobro, a odvraćao ih od zla. Što se tiče Allahovih riječi: *Zar da od drugih tražite da dobra djela čine, a da pri tome sebe zaboravljate, vi koji Knjigu učite? Zar se opametiti nećete?* (Prijevod značenja, El-Bekare, 44.) one znače: da ih

je Allah ukorio i kaznio zato što ostavljaju Istinu i okreću se od nje iako je poznaju za razliku od onoga koji to čini iz neznanja, a kad spozna grešku, popravi se. Iz tog razloga nužno je znati da ljudi imaju pravo naređivati na dobro iako ga možda sami ne rade ili da zabranjuju zlo, pa makar ga i oni počinili.

Ako ljude ne bi opominjao onaj ko
grijehe čini
pa ko će nakon Muhammeda griješnike
opominjati?!

Nakon Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, niko nije bezgrješan, ali čovjekova je dužnost da ispuni četiri stvari:

Prvo: da radi dobro djelo,

Drugo: da naređuje dobro djelo,

Treće: da napusti loše djelo,

Četvrto: da ga zabranjuje drugima.

Kršenje jedne od četiri postavke ne odobrava neispunjavanje ostalih. Zato, onaj ko je počinio zabranjenu stvar obavezan je od nje odvraćati, pa čak ako je i sâm čini.

Konstatiramo da je rija’ (licemjerje) jedna od ubitačnih bolesti zbog koje su ovi zaslužili kaznu i Vatru, jer čovjek vanjštinom može činiti dobro djelo, ali stvarno unutarnje stanje zasnovano je na tome da ulogu nadzora predaje stvorenjima, njihovom zadovoljstvu daje prednost nad Allahovim i zadovoljava se (po)hvalom ljudi i njihovom zadivljenošću njime. Ovo je vrsta nifaka (licemjerja) od koje se selef posebno pazio i bojao. Hasan el-Basri, Allah mu se smilovao, je rekao: “Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, od njega nije siguran osim munafik, niti ga se boji, osim vjernik.” Tj. od rija’a i nifaka. Strahovali su da im njihova djela budu odbijena kao što Uzvišeni Allah kaže: *Da ne bi bila poništena vaša djela, a da vi ne primijetite.* (Prijevod značenja, El-Hudžurat, 2.) El-Buhari jedno od poglavlja svoga *Sahiha* naslovio je: Poglavlje: Strah od poništenja čovjekovih djela a da to i ne primijeti, a zatim je spomenuo hadis od Enesa b. Malika, radijallahu ‘anhuma: da je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, raspitivao se za

Sabita b. Kajsa, radijallahu 'anhu, pošto ga nije viđao, pa je neki čovjek rekao: 'Allahov Poslaniče, ja ću ti donijeti vijest o njemu.' Došao mu je i zatekao ga kako pognute glave sjedi u svojoj kući te ga upita: 'Šta je s tobom?' 'Zlo,' reče on. 'Dizao je svoj glas iznad glasa Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, pa su zbog toga poništena njegova djela i zbog toga je od stanovnika Vatre.' Potom je čovjek došao Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i obavijestio ga da je on rekao to i to. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu reče: 'Idi kod njega i reci mu: Zaista ti nisi od stanovnika Vatre, već od stanovnika Dženneta.'"[1]

---

[1] Bilježe ga El-Buhari, br. 3613 i Muslim, br. 119 od Enesa, radijallahu 'anhu. Hafiz u djelu *El-Feth* kaže: "Dizao je svoj glas" došlo je u obliku koji označava treće lice, a riječ je o zamjeničkom prijelazu, dok kontekst zahtijeva formulaciju: "Dizao sam svoj glas" *Fethu-l-Bari*, 7/328.

Drugo poglavlje

Dvadeset oznaka (puteva) koji vode do rija'a

Opasnost od rija'a izuzetno je velika i zato je obvezujuće upozoriti na njega, njegove puteve i uzroke, zatim na najučestalije oblike i načine na koje se ostvaruje. Govorit ćemo o dvadeset različitih uzroka kako dolazi do pojave rija'a i znakovima toga.

Prvi uzrok (put): Pokazivanje (isticanje) djela

Pojedini ljudi ciljano započinju govor o svojim djelima i ličnim vrlinama. Svaki skup iskorištava kako bi rekao: "Uradio sam to i to ili udijelio sam toliko i toliko." Naprimjer, kazat će: "Istini na volju, ja noću ne mogu više od dva sahata provesti u ibadetu" ili "teško mi je postiti svaki dan, ali sam se zato zadovoljio s postom ponedjeljka i četvrtka", a smisao toga jeste da skrene pozornost na svoj noćni namaz i svoj post.

Ponekad možda ističe svoje djelo i radi ga ljudima na oči kako bi to vidjeli i pohvalili ga zbog toga. Osnova u ibadetu jeste da ga čovjek čini u tajnosti, jer je to bliže iskrenosti i dalje od rija'a. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je rekao: "O ljudi, klanjajte u svojim kućama. Najbolji čovjekov namaz jeste namaz kojeg klanja u svojoj kući, osim propisanih namaza."[1] Zbog toga je sunnet da se dobrovoljni namazi (*nafile*) klanjaju tajno u kućama i u tome postoji nekoliko koristi kao naprimjer: odbijanje šejtana, nepoisto-vjećivanje kuća s grobovima u kojima se ne klanja, navikavanje porodice i djece na namaz i tako smo dalje od rija'a. Iz ovoga pravila izuzimaju se nafile za koje je propisano da se klanjaju u džematu kao što je namaz radi pomračenja Sunca i Mjeseca, namaz za kišu, bajram-namazi, kod onih koji su stava da je njegovo obavljanje mustehab, teravih-namaz i slično.

---

[1] Bilježi ga El-Buhari, br. 731 od Zejda b. Sabita, radijallahu 'anhu.

Isto pravilo važi i za sadaku. Allah, subhanehu ve te'ala, kaže: *Lijepo je kad javno dajete milostinju, ali je za vas bolje ako je dajete siromasima kad niko ne vidi.* (Prijevod značenja, El-Bekare, 271.) Osnova je da se sadaka udijeli tajno i da se to prikrije izuzev u slučaju kad je čovjek siguran za sebe u pogledu rija'a ili kad smatra da javno udjeljivanje predstavlja dobro i korist kao u situaciji poticanja drugih na udjeljivanje, oživljavanje Poslanikove, sallallahu 'alejhi ve sellem, prakse, prkos neprijatelju ili druge slične stvari putem kojih se ostvaruju intencije Šerijata. S druge strane, svako prikazivanje djela mimo ovih ciljeva oprečno je s vjerom propisanim postavkama.

Tako naprimjer, ko udijeli novac ili učini dobro i humano djelo kako bi se njegovo ime objavilo u novinama u kontekstu velikog humaniste i donatora ili da je donirao toliko i toliko sredstava ili da se pak zavede u službenom izvještaju sve ovo može predstavljati dobro ukoliko prethodi plemenit cilj kao što je podsticaj i poziv na

sadaku, natjecanje u dobru ili prkošenje neprijatelju ili slično tome. U drugim situacijama, kad cilj iz plemenitog prelazi u rija', dotično djelo stiče suprotan propis. Znači, u obzir se uzima stanje srca kao što kaže Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem: "Zaista se djela cijene prema namjerama."[1] Allah, subhanehu ve te'ala, kaže: *Govorili vi tiho ili glasno govorili - pa, On sigurno zna svačije misli! A kako i ne bi znao Onaj Koji stvara, Onaj Koji sve potanko zna, Koji je o svemu obaviješten.* (Prijevod značenja, El-Mulk, 13.-14.)

Drugi uzrok (put): Lažna tvrdnja:

Poput hvalisanja čovjeka s nečim što nije uradio i prizivanja nečeg što mu ne pripada. Možda će kazati da je mudžahid izuzetne izdržljivosti, da je učestvovao u važnim i istaknutim dešavanjima ili pak tvrdi kako je na Allahovom putu doživio neprijatnosti i

[1] Prethodno smo spomenuli njegovu valorizaciju. Pogledaj na strani br. 28

iskušenja. Kad razgovara s nekim ko ne poznaje njegovu prošlost kaže: Ja sam govorio, radio sam, doživio sam razna iskušenja, bio sam i bio. Cijelo njegovo izlaganje vezano je za vrijeme koje je prošlo. Većina toga, vjerovatno je laž, a samo mali udio istine je u svemu tome. Hvališe se pred ljudima kako bi stekao ugled i položaj. Ova vrsta ljudi gora je od prvih, jer je kao što kaže poslovica objedinio između dvije ružne stvari: "Hrđava ti roba i još zakidaš na vagi." Tj. licemjeran je i laže u isto vrijeme. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je rekao: "Ko se hvališe s onim što nije uradio (udijelio) poput onoga je ko lažno svjedoči."[1] Dešava se da čovjek promijeni mjesto stanovanja i mještanima se predstavi ne putem dobrih djela po kojim će ga poznavati i spoznati njegovu valjanost i shvatiti da se radi o čovjeku punom

[1] Bilježi ga El-Buhari, br. 5219 i Muslim br. 2130 od Esme, radijallahu 'anha.

zalaganja, strpljivosti i vrlina, već to ostvaruje putem rekla-kazala i šuplje tvrdnje. Divno je rekao pjesnik:

Ko za tvrdnju dokaz nema
Reci, laž je, bez problema.

U ovo se ubrajaju postupci pojedinih kojima je svojstvena nadriučenost a koji kažu: "Bio sam nerazdvojan od tog i tog šejha, najviše sam se isticao među njegovim učenicima, davao mi je prednost nad drugima, stavljao me je na čelo i dopuštao mi da ga posjetim u bilo koje doba."

Lično poznajem osobu koja tvrdi da zna Kur'an napamet na sedam kiraeta i kaže: "Znanje sam stekao pred velikim brojem šejhova", te spominje imame znanja, muftije i daije današnjeg vremena. Međutim, siguran sam da je lažac i da Kur'an ne zna valjano ni čitati, a kamoli da ga zna napamet i to još da ga zna na sedam kiraeta. Drugi se još bolje kamufliraju, pa govore o učenjacima današnjice, osobito o onima koji su već umrli, kao da su kolege, a ne da su njegovi

šejhovi. Izmišljaju ili krivotvore priče i govore: "Pričao mi je šejh", ...rekao mi je..., ...obavijestio me je..., ...nazvao me je..., ...pitao me", i druge slične stvari koje stvaraju dojam o njegovoj prisnosti i ugledu koji uživa kod dotičnog šejha. Ustvari, radi se o strastvenom poticaju za uspostavljanjem nerealne veze i sumnjive pripadnosti znanju. S obzirom na prisutnost ovakve vrste bolesti srca među onima koji iskazuju pripadnost znanju dā se zaključiti koliko je to opasna i opaka bolest.

Treći uzrok (put): Rija' (licemjerje) koja se javlja nakon iskrenosti

Ovo stanje ogleda se u tome da čovjek otpočne činiti djelo radi Allahovog lica, pa klanja ili udijeli ṣadaku radi Allaha ili Allaha naglas spominje, pa kad primijeti da ga ljudi motre, poboljša i poveća svoje djelo. Namaz odulji više nego što je planirao, udijeli više nego što je namjeravao ili Allaha spominje više nego što je prije činio. Ko primijeti kod sebe nešto slično, treba izgovoriti riječi

kojima je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, podučio Ebu Bekra, a putem kojih se otklanja rija’ (licemjerje): “Allahu moj, zaštiti me da širk ne učinim prema Tebi svjesno i molim Te da mi oprostiš za ono što počinim nesvjesno.”[1]

(*Allahumme inni e‘uzu bike en ušrike bike ve ene e‘alemu ve estagfiruke lima la e‘alem.*)

Ukoliko se rija’ ukorijeni u čovjekovom srcu te on dodatno poveća svoje djelo radi ljudi on može biti u jednom od dva stanja:

[1] Bilježe ga El-Buhari u djelu *El-Edebu-l-mufred*, br. 716 i Et-Tirmizi u djelu *Nevadiru-l-usul*, 4/142 od Ebu Bekra, radijallahu ‘anhu. El-Hejsemi u djelu *El-Medžme*, 10/224, kaže: “Bilježi ga Ebu-Ja‘la od Lejsa b. Ebi Sulejma, a on od Ebu Muhammeda, a on od Huzejfe. Lejs je mudellis (ravija koji sakrije neku mahanu hadisa da bi uljepšao hadis). Ako je Ebu Muhmmed hadis prenio od Ibn Mes‘uda ili ga je prenio od Osmana b. ‘Affana, onda ga je Ibn Hibban ocijenio kao vjerodostojnog, a ako je prenio od drugih, onda ga ne poznajem.”

Prvo stanje: Ako se dotično djelo može dijeliti kao u slučaju da čovjek udijeli dvije stotine, prvu stotinu radi Allaha, subhanehu ve te‘ala, a drugu stotinu radi čuvenja i pretvaranja pred ljudima. Prva stotina je opravdala svoju svrhu i primljena je kod Allaha, dok za drugu stotinu neće imati nagradu, već grijeh.

Drugo stanje: Ako se djelo ne može dijeliti, kao recimo namaz, onda za njega neće imati nagrade, nego je u potpunosti poništeno uslijed rija’a.

Suprotno ovome, neki osjećaju strah od rija’a i strah se povećava i uvećava dok na kraju ne preraste u neprestanu sumnjičavost. Takav će možda djelo i u potpunosti ostaviti, bojeći se da ne padne u rija’. U poslovici se opisuje identična slika, a ona glasi: “Od smrti bježao, pa smrt našao.”

Forma potpunog *ihlasa* (iskrenosti) podrazumijeva osjećaj prisutnosti Allahovog nadzora i apsolutno okretanje od stvorenja i prekidanje svake veze s njima tako da djela

ne čini zbog njih niti ih radi njih izostavlja. Ovo nas je dovelo do narednog uzroka (puta), a on je:

Četvrti uzrok (put): Ostavljanje djela radi ljudi

Od El-Fudajla b. 'Ijada, Allah mu se smilovao, navodi se žestok govor o onome ko ostavlja djelo radi ljudi. On kaže: "Ostavljanje djela radi ljudi jeste rija', činjenje djela radi ljudi je širk, a iskrenost (*ihlas*) je da te Allah sačuva i od jednog i od drugog." Čovjek porani u mesdžid, pa kad to ljudi primijete, obuzme ga strah od rija'a. Zbog toga počne kasniti na namaz, pa se ponekad dešava da u potpunosti okasni na namaz. Vremenom stiče naviku na takvo stanje nakon čega rani dolazak na namaz biva od najtežih stvari za njegovu dušu. Drugi uče Kur'an i pamte ga, pa kad ga ljudi vide, čuju njegovo učenje ili mu upute dovu, poboji se od rija'a i napusti učenje Kur'ana. Prije toga možda je bio hatib, mu'allim, daija ili je druge

podučavao Kur'anu, pa je strah od rija'a bio razlog da sve to napusti. Opisani postupak predstavlja ogromnu grešku. Rob je dužan da se potpuno okrene od stvorenja i da nikakvo djelo ne ostavlja poradi njih, kao što mu nije dozvoljeno da bilo šta radi zbog njih.

Jedan od razloga takvog postupka može biti da je djelo koje čini u njegovim očima izuzetno veliko kao da naprimjer predvodi džuma-namaz ili da se nakon namaza kratko obrati naređujući na dobro i zabranjujući zlo. Tada mu se učini da je to djelo i pomisli da će se njegove riječi prenositi i prepričavati na sijelima. Uslijed zanosa osjeća samodopadljivost i nakon čega mu se javi strah od rija'a. Izlaz iz situacije i rješenje vidi u potpunom napuštanju dotičnog djela, odbija da drži hutbu ili da se ljudima obrati s par savjeta. Međutim, riječ je o poznatoj Iblisovoj zamci. Međutim, suštinski lijek je da se navikava na činjenje dobrih djela uz obavezno potcjenjivanje istih, zatim putem

navikavanja da se na tuđe riječi ne diže glava, zatim kroz kontinuirano obračunavanje duše za nedovoljno i nepotpuno činjenje djela i da vlastite mahane i nedostaci neprestano čovjeku budu na umu. Zahvalu i pohvalu koju stekne u takvom stanju, nakon što je nije priželjkivao niti namjeravao, neće mu naškoditi, već je to, kao što Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kaže: "To je uranjena radost vjernika."[1]

Peti uzrok (put): Prikazivanje ibadeta na prefinjen i skriven način

Čovjek naočigled prikriva djelo, ali koristeći perfidan način želi neprimijetno druge upoznati o tome. Tako recimo, spominje Allaha i čini istigfar nečujno, u sebi, ali i pored toga primijetno pomjera usne iz čega se može zaključiti da je u stanju zikra ili ponekad ispusti uzdah

[1] Bilježi ga Muslim, br. 2642 od Ebu Zerra, radijallahu 'anhu.

(povisi glas) kako bi ga ljudi čuli. Njegov cilj jeste zadovoljstvo ljudi i njihova pohvala. Što je jedan od skrivenih i neprimjetnih šejtanovih prilaza. Djela se vrjednuju prema namjerama i svakom čovjeku pripada ono što je naumio svojim djelom, pa ukoliko čovjek time nema namjeru pretvaranja, neće mu nauditi. Dok ponekad čovjek to uradi da bi ga drugi vidjeli i tako objedini između rija'a i simuliranja iskrenosti. Allah Uzvišeni kaže: *Govorili vi tiho ili glasno govorili - pa, On sigurno zna svačije misli! A kako i ne bi znao Onaj Koji stvara, Onaj Koji sve potanko zna, Koji je o svemu obaviješten.* (Prijevod značenja, El-Mulk, 13.-14.)

Jedan od takvih primjera jeste da se čovjeku ponudi hrana a on(je) odbije govoreći riječima da je danas četvrtak, kao da na taj način hoće dati do znanja da on uobičava post četvrtkom. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nas je poučio da onaj ko ne posti jede od ponuđene hrane, a

ko bude postio neka moli za ukućane,[1] kao da im kaže: "Neka Allah blagoslovi vašu hranu, piće i sve s čim vas je opskrbio" ili slične riječi."

Šesti uzrok (put): Simuliranje poniznosti

Čovjek ponekad simulira poniznost, manjkavost duše, te njeno korenje i ruženje. Svaku ukazanu priliku koristi u ovu svrhu, pa kaže: Kako sam samo bijedan, neka mi je Allah na pomoći, djela su mi beznačajna,

[1] Bilježe ga Muslim, br. 1431, Ahmed, br. 7691 od Ebu Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas bude pozvan na gozbu, neka se odazove; pa ako bude postio neka dovu za ukućane učini (blagoslovi ih), a ako ne bude postio neka jede."

Za Poslanikove, sallallahu 'alejhi ve sellem, riječi: *feljusalli* - neka dovu (blagoslov) čini, En-Nevevi kaže: "Većina učenjaka kaže: Njihovo značenje je da ukućanima čini dovu za oprost i blagoslov i tome slično." *Šerhu-n-Nevevi 'ala Sahihi Muslim*, 9/236.

a cilj mu je da prikaže skrušenost. Svoju dušu kori, svejedno da li stvarno bio ubijeđen u njenu beznačajnost ili ne, i ne prestaje simulirati sve dok mu ne priđe šejtan i kaže: "Blago tebi, spasio si se od rija'a." Međutim, upravo ga je šejtan putem simuliranja skrušenosti, korenja i ruženja duše uvukao u rija'. Ispravno je zauzeti središnji stav i ne pretvarati se ličnim korenjem duše, a niti se hvalisati.

Sedmi uzrok (put): Isticanje tuđih nedostataka

Šejtan čovjeku ponekad prilazi sa strane tuđih nedostataka, jer otkrivajući mahane drugih želi istaknuti da je se on spasio od tih nedostataka koje su pri drugima i da je čist od toga. On govori: "Taj i taj, da nas Allah sačuva, nikada ne klanja noćni namaz", "tog i tog nikada nisam vidio da posti", "taj i taj ne želi pomoći hajr iako je boljeg imovinskog stanja od mene." Ustvari, namjera mu je da kaže: "Ja nisam poput njih, ja klanjam, postim i dijelim imetak."

Da pravilno razmišlja rekao bi:

Radi sebe, a ne drugog, suze svoje lijem
Brige su me obuzele, do ljudi mi nije.

Ili (bi rekao) kao što je rekao Eš-Šafi'i:

Jezikom svojim mahane tuđe ne spominji
jer ti si sav od mahane, a i drugi jezike imaju.
Ako ti oči tvoje tuđe mahane pokažu,
sačuvaj ih i reci: Oči moje, i drugi oči imaju.

Oni koji se zanimaju tuđim mahanama i ogovaranjem ljudi svojstvena im je raznolikost načina i metoda na koje to rade, a sve s ciljem da bi se istaknuli nad njima i pokazali ljudima da su bolji od njih. Šejhu-l-Islam, Ibn Tejmijje, Allah mu se smilovao, kaže[1]: "Ima ljudi koji u ogovaranju koriste različite forme. Ponekad to biva u formi pobožnosti i ispravnosti, pa kažu: -Nemam običaj da ikoga spominjem, osim po dobru, niti volim ogovaranje i laž, ali ću vas samo obavijestiti o njegovom

[1] *El-Fetava*, 28/237.

stanju. Također, kaže: - Tako mi Allaha, stvarno je jadnik ili dobar čovjek, samo da pri njmu nije to i to. Ili kaže: - Ostavimo mi njega na miru, da Allah oprosti i nama i njemu, a cilj mu je omalovažiti ga i umanjiti njegovu vrijednost. Skrivajući se iza paravana vjere i pobožnosti žele Allaha prevariti kao što ljude varaju. Svjedoci smo čitavog niza sličnih oblika."

Ima ljudi koji radi rija'a uzdižu druge da bi i sebe uzdigli, pa kažu: "Žao mi je što nisam sinoć molio u namazu za toga i toga nakon što sam čuo tako i tako o njemu, a sve kako bi sebe uzdigao i njega ponizio pred poznanicima. Ili kaže: "Glupa li čovjeka, kako samo slabo razumijeva stvari", a cilj mu je sebe pohvaliti, istaknuti svoje sposobnosti i dokazati da je bolji od njega.

Treći opet ogovaranju prilaze sa strane izigravanja i podsmjehivanja kako bi druge nasmijao svojim izrugivanjem, imitiranjem i ponižavanjem dotične osobe.

Kod sljedećih ogovaranje dolazi u formi čuđenja, pa kažu: "Začudo mi je kako taj i taj ne radi određenu stvar?", ili "kako je samo to mogao sebi dozvoliti?", ili "kako je uradio dotičnu stvar?" pa spomene njegovo ime u kontekstu čuđenja.

Forma zabrinutosti nekima dobro može poslužiti u ovu svrhu. Takvi kažu: "Kako je samo jadan. Zaista mi je žao zbog onog što mu se desilo." Ko ga čuje, pomisli da mu je stvarno žao i da mu se srce hoće raspuknuti od tuge. Međutim, da može još bi povećao njegovu nevolju ili pak to spominje pred njegovim neprijateljima kako bi se radovali njegovoj nesreći. Ove i slične stvari spadaju u najopakije bolesti srca i obmane prema Allahu, subhanehu ve te'ala, i Njegovim stvorenjima.

Ima ih i takvih koji ogovaranju prilaze u obliku srdžbe i osuđivanja lošeg djela. Mnogo je laskavog govora koji se u ovome spomene, a u pozadini svega suprotno je od onoga što se iznose. Neka nam Allah podari Svoju pomoć.

Osmi uzrok (put): Briga za ugledom i položajem

Kad čovjek postane poznat među ljudima po dobru i čestitosti, duša nastoji da na račun toga ostvari ugled kod ljudi. U toj situaciji javlja se strah za ličnim ugledom ukoliko bi zakazao u nečemu što čini, te to prilagođava ljudima ili im ta djela prikazuje, ne iz vjerskih motiva, već da bi očuvao izgrađeni ugled. Ponekad uzme riječ i obrati se ljudima, ne što je primijetio nešto što nalaže vaz, nego što smatra neumjesnim da se sve završi bez govora koji ljudi od njega očekuju i kojem će posvetiti svoju pažnju. Cilj mu nije dostaviti značenje na koje se odnosi njegov govor, nego da očuva svoj renome i dobar spomen. Radi se, dakle, o vrlo nejasnom i skrivenom stanju koje se podvrgava pravilu nijjeta - djela se vrednuju prema namjerama. Može time željeti Allahovo lice, i za to bi bio nagrađen ili, pak, može namjeravati da sačuva postignuti ugled kod ljudi i u tom slučaju pripada mu ono što je i nanijetio.

Deveti uzrok (put): Govor o onome što ukazuje na pobožnost

Ovaj znak primijetan je kod ljudi iz čijeg govora se može zaključiti da dotični ustrajava u određenim ibadetima. Naprimjer, takav će reći: - Što više se čovjek druži s Kur'anom, osobito u noćnom namazu, jezik postaje pokorniji u pogledu njegovog učenja, a namjera mu je istaknuti da on to prakticira i da je to isprobao. Drugi će kazati: - Neki ljudi misle da post predstavlja napor, poteškoću i naročito odricanje, ali ko ga je probao zna da nema ni riječi o tome, a istim želi kazati da on upražnjava post. Ponekad djelo učinjeno u tajnosti učini javnim i poznatim, kao kad kaže: Jutros je sabahski ezan učen pola sata prije vremena, a hoće reći da ima običaj klanjati prije zore. Zato kad je Se'id b. Džubejr upitao svoje drugove: "Ko je od vas sinoć vidio meteor?" Husajn b. 'Abdurrahman reče: "Ja", a zatim se nadoveza i reče: "Međutim, ja nisam klanjao, već me nešto ujelo."[1]

---

[1] U ovom obliku bilježi ga Muslim, br. 220.

Ono što im je odmah moglo pasti na um, da je klanjao noću, on je negirao rekavši: - Zaista me nešto ujelo i zbog toga nisam spavao. Ovo je lijep pokazatelj stanja na kome je bio selef u pogledu izbjegavanja ličnog hvaljenja i spominjanja pohvalnih osobina. Ukoliko je ovakvima cilj rija' i želja za hvalom, njihova djela su propala. Ali, ako nisu namjeravali rija', djela su im iz tajnosti prešla u javnost i to će im umanjiti sevap i nagradu.

Deseti uzrok (put): Da se čovjek uzdiže iznad nivoa koji mu pripada

Tako, naprimjer, pokazuje iznimno zanimanje za određenu znanstvenu oblast. Detaljno istražuje pitanja koja obrađuje dotična oblast, iščitava ih, zatim nastoji zapamtiti određene tekstove, stavove i nazive literature i izvora. Ako se nađe u povećem skupu, obrati se: - Rekao je taj i taj, a zatim obrazloži pitanje i njegove dokaze uz obavezno navođenje izvora, toma i broja stranice. Sve što je zapamtio iznese

u ukazanoj mu prilici, a cilj svega jeste da ljudi kažu kako je on učen i da se u njega upire prstima. Zatim onima oko sebe govori o stvarima koje oni ne poznaju i ponekad koristi određene termine koji ne odgovaraju, osim velikim učenjacima, kao kad kaže: "Ja smatram tako i tako", "po meni stvar je takva i takva", ...ono što se meni čini"... "ono čemu smo naklonjeni u pogledu ovog pitanja, ja zastupam mišljenje", (ja se razilazim s tim i tim učenim čovjekom) i druge slične fraze koje dolikuju jedino učenjacima, a ne beznačajnim početnicima. U ovom kontekstu neko od učenih ljudi je rekao:

Govore: Mi smatramo da ovo nije dopušteno

A ko ste vi pa da usta punite sa: Mi smatramo.

Jedanaesti uzrok (put): Klevetanje učenih ljudi

Šejtan određene ljude zavede pa govore o učenim ljudima ili im odgovaraju, a prvenstveni cilj im je sebe istaknuti i nad njima se uzvisiti ili da bi se kazalo: "Odgovorio je tome i tome, usta mu je zatvorio dokazima, vodio je raspravu s tim i tim i nadjačao ga dokazima i ostavio ga bez teksta." Ili ih ruši kako bi on došao do izražaja. Katkad simulira dovu za njih da bi pokazao naklonost i pažnju prema njima, pa kaže: "Taj i taj, da Allah oprosti i nama i njemu, rekao je to i to i uradio to i to", ili "taj i taj, Allahu se utječemo od poniženja, pao je u te i te stvari." Ponekad izražava određeno sažaljenje i samilost pa kaže: "Taj je jadnik, iskušan je s tim i tim." U drugom slučaju to postiže s dozom izbjegavanja. Kad se spomene neki čovjek, okrene se ili kaže: "Ostavite ga, Allah neka prikrije naše i njegove sramote", ili ostavite ga, "nemamo mi s njim ništa ili nemojte nas uplitati u ogovaranje", a cilj je narušiti

ugled dotične osobe, ali na mudar i perfidan način koji ne mogu prepoznati izuzev dobro upućeni i učeni ljudi.

Dvanaesti uzrok (put): Sticanje znanja radi (slave) reputacije

Neke ljude šejtan zavede pa traže znanje i proučavaju ga kako bi postali muftije od kojih će se tražiti rješenja ili učenjaci dobrog glasa, ili autori čija će se djela izučavati, ili daije oko kojih će se ljudi okupljati. U Muslimovom *Sahihu* bilježi se vjerodostojna predaja od Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, u kojoj je spomenuo trojicu ljudi s kojima će se potpaliti Vatra, a jedan od njih je: "Čovjeka-učenjaka, koji je podučavao druge, i mnogo učio Kur'an, Allah će ga podsjetiti na sve blagodati i on će ih potvrditi i Allah će ga zapitati: 'Šta si učinio sa blagodatima?' 'U Tvoje ime sam učio, podučavao druge i učio Kur'an!', reći će on. 'Lažeš! Učio si nauku da ti drugi kažu: 'Što je učen! I učio si Kur'an da bi govorili: 'da je dobar (učač) karija'. 'I eto,

hvalili su te!', reći će Allah. Zatim će narediti da ga naglavačke bace u Džehennem."[1] Isto je rečeno za mudžahida i onoga ko dijeli imetak da bi ga drugi vidjeli i da bi se pročuli.

Zatim takav čovjek koji uživa određeni ugled i akademsku reputaciju, pokatkad bude upitan o nečem što mu nije poznato, pa se ustručava kazati: "Allah najbolje zna" ili "ne znam" kako ne bi doveo u pitanje svoj ugled i zvanje ili da ljudi ne bi ko zna šta pomislili i okrenuli se od njega. Boji se da svjetina ne kaže: "Kako da i pored tog zvanja ne znaš." Podjarivanje od strane šejtana i neznalica neće prestati sve dok ne izrekne fetvu po neznanju i strovali se u Vatru nakon što je sebe a i druge u zabludu odveo.

Jedan od učenjaka dok je bio na minberu upućeno mu je pitanje, pa je rekao: "Ne znam." "Na tom mjestu se ne govori 'ne

---

[1] Bilježi ga Muslim, br. 1905 od Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu.

znam', to je mjesto učenjaka", doviknu neko od prisutnih. "Ja sam se popeo u visini svoga znanja, a da sam se popeo u visini svoga neznanja, dosegao bi nebeske svodove," odgovori učenjak. Imam Malik, Allah mu se smilovao, rekao je: "Ako čovjek ostavi riječi 'ne znam' pogođen je tamo gdje je ranjiv."

Trinaesti uzrok (put): Prikazivanje skrušenosti

Šejtansko zavođenje klanjača ponekad se ogleda kroz prikazivanje skrušenosti i vještačenje na tom planu. Skupi ruke i pognute glave, uvučene u ramena simulira poniznost i vještačko mrtvilo na način koji nije poznat iz Sunneta i koji nije zasnovan na iskrenosti. 'Abdullah el-Kureši je rekao: "Omer b. el-Hattab je ugledao mladića koji je pognuo glavu u namazu, pa mu je rekao: 'Šta je to? Podigni glavu. Zaista skrušenost ne može biti veća od onoga što je u srcu. Ko pred ljudima prikaže poniznost drugačiju nego što mu je u srcu, prikazao je

licemjerstvo nad licemjerstvom."[1] Poznata je praksa Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, po tom pitanju. Pogled se usmjerava na mjesto činjenja sedžde, ruke su jedna preko druge, desna preko lijeve, stavljaju se na prsa ili na najviši dio stomaka kao što je mezheb većine učenjaka, a isto je potvrđeno u hadisu Vaila b. Hudžra i to je najprihvatljiviji hadis o ovoj temi,[2] zatim da se smiri na stajanju, sjedenju, ruku'u i sedždi kao što je to Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, prakticirao.

Ponekad šejtan prilazi učaču Kur'ana i navodi ga na plač kako bi ljudi postali skrušeni zbog njegova učenja i potaknuti njegovim plačem i sami plakali. Sve što je skup veći, povećava se i njegov plač do mjere da više ni učenje ne može nastaviti.

---

[1] Bilježi ga Ed-Dejnuri u djelu *El-Medžalis*, br. 1692, 3434

[2] Bilježi ga Ibn Huzejme, br. 479 od Vaila b. Hudžra, a osnova ovog hadisa je kod Muslima, br. 401 bez riječi: "na prsima."

Što se tiče Kunut-dove tu ćeš mnoge čudne stvari čuti i vidjeti, od silnoga detaljiziranja i stilskog dotjerivanja, a sve s ciljem cijeđenja suza i prizivanja plača.[1] Dešava se da uči velike i značajne ajete u kojima se spominje nagrada i kazna, prijekor, prijetnja i zastrašivanje, pa niti plače niti rasplakuje, ali zato kad dođe Kunut-dova čuješ dreku i jadikovanje, plač i grcanje.

Ibnu-l-Dževzi u svome vrijednome djelu *Telbisu Iblis* u poglavlju: Iblisove spletke u pogledu skrušenosti, obaranja glave i način njegovog spletkarenja kaže: "Strah koji je u srcu nužno se prenosi na vanjštinu i čovjek njime ne može upravljati. Međutim, ono što je pokuđeno jeste usiljena skrušenost i plakanje, te pognutost glave kako bi od strane ljudi bio posmatran kroz prizmu skrušenosti i očekivanje da mu ljudi prilaze, rukuju se i ljube mu ruku ili da se od njega

[1] Vidjeti: Poslanica šejha Bekra Ebu Zejda o Kunut-dovi. U njoj se može naći mnogo toga na ovu temu.

traži da uči dovu za druge, pa se priprema kao da će on spustiti njeno uslišavanje. Već smo navodili da je Ibrahim en-Neha'iju rečeno: "Moli za nas," pa je to prezreo i bilo mu je teško zbog toga.

Ima ih koji nošeni strahom doživljavaju neobičnu poniznost i stid zbog koje se ne usuđuju glavu podignuti prema nebu. Ovo nije nikakva vrlina, jer ne postoji poniznost iznad poniznosti Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. U Muslimovom *Sahihu* navodi se hadis od Ebu Musa'a, radijallahu 'anhu, da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mnogo je dizao glavu prema nebu."[1] Ovaj hadis prihvata se kao dokaz pohvalnog gledanja u nebesa radi promatranja i pouke. Allah Uzvišeni je rekao: *A zašto ne pogledaju nebo iznad sebe?* (Prijevod značenja, Kaf, 6.) Također, Allah kaže: *Reci: 'Posmatrajte ono što je na nebesima i*

[1] Bilježi ga Muslim, br. 2531 u sklopu hadisa.

Zemlji!' (Prijevod značenja, Junus, 101.) U ovom je također, odgovor sufijama među kojima ima onih koji godinama ne dignu glavu prema nebesima iz poniznosti i skrušenosti kako to tvrde. Od Ebu-Seleme b. 'Abdurrahmana prenosi se da je rekao: "Ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, nisu bili zastranili, niti su hodali pognuti i snuždeni. U svojim sijelima citirali su poeziju i spominjali stvari iz džahilijjetskoga doba. No, pokuša li neko povrijediti njihovu vjeru, plamen se raspiri u njihovim očima kao da su ludi." Od Kehmisa b. el-Husejna prenosi se da je čovjek u Omerovoj prisutnosti odahnuo glumeći žalost, pa ga je Omer, radijallahu 'anhu, udario pesnicom ili je rekao: šakom. Od 'Asima b. Kulejba el-Džurmija prenosi se da je rekao: "Moj otac je sreo 'Abdurrahmana el-Esveda, a on kad bi išao, hodao bi ponizno, krajem puta, pa mu je rekao: 'A zašto ti kad hodaš držiš samo se kraja puta. Tako mi Allaha, Omer, radijallahu 'anhu, kad je hodao čvrsto je po

zemlji koračao, a govorio je jasnim, gromkim glasom.'" Ebu-Hejseme je rekao: "Eš-Šifa bintu 'Abdillah je ugledala mladiće kako sporo i mlitavo koračaju i polahko govore, pa ih je upitala: 'Šta ste vi?' 'Mi smo isposnici (askete)', odgovoriše oni, a ona reče: 'Tako mi Allaha, Omer kad bi pričao jasno i glasno bi govorio, kad bi hodao, požurio bi, a kad bi udarao, boljelo je. On je bio istinski isposnik (asketa).'"[1] (sažetak)

Četrnaesti uzrok (put): Veličanje određenih javnih djela pa makar bila oprečna Sunnetu

Ima ljudi u čijim očima su određena djela izuzetno velika i šejtan mu prilazi upravo putem tog djela, čak i ako je sâmo to djelo oprečno Sunnetu ili recimo, Šerijatu, kao što su, pojedini omladinci koji se vežu za džihad na Allahovom putu. Džihad je veliko djelo za koje Allahov

[1] *Telbisu Iblis*, str. 270-283, izdavač: El-Minberijje.

Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, čak rekao: “U Džennetu ima stotinu *deredža* (stepena), koje je Allah pripremio mudžahidima na Allahovom putu. Između dvije deredže je kao između neba i Zemlje.”[1]

Govoreći o islamu, Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je rekao: “A njegov vrhunac jeste džihad na Allahovom putu.”[2] Uzvišeni Allah je uvrstio džihad u najbolja djela kao što kaže: *Zar smatrate da je onaj koji hodočasnike vodom napaja i koji vodi brigu o Časnom hramu ravan onome koji u Allaha i onaj svijet vjeruje i koji se na Allahovom putu bori? Nisu oni jednaki pred Allahom, a Allah neće ukazati na Pravi put onima koji sami sebi nepravdu čine. U većoj su časti kod Allaha oni koji vjeruju i koji se iseljavaju i koji se bore na*

[1] Bilježi ga El-Buhari, br. 2790 od Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu.

[2] Bilježe ga Ahmed, 21542, Et-Tirmizi, br. 2616 i Ibn Madže, br. 3973 od Mu‘aza b. Džebela, radijallahu ‘anhu. Et-Tirmizi kaže: “Hadis je hasenun-sahih.”

Allahovu putu zalažući imetke svoje i živote svoje: oni će postići što žele. Gospodar njihov im šalje radosne vijesti da će im milostiv i blagonaklon biti i da će ih u džennetske bašče uvesti, u kojima će neprekidno uživati, vječno i zauvijek će u njima boraviti. Uistinu, u Allaha je nagrada velika. (Prijevod značenja, Et-Tevbe, 19.-22.)

Džihad predstavlja velika vrata Dženneta, međutim on ima svoja pravila, povode i uvjete. Mudžahid prije svega treba naučiti propise džihada: da zna kako će se boriti, gdje i kada i pod čijom zastavom. Osim toga, mudžahid je dužan da se trudi u popravljanju valjanosti svoga nijjeta. Koliko je samo poginulih na bojnom polju, a samo Allah zna njihove namjere. U dva *Sahiha* bilježi se hadis od Ebu Musa‘a, radijallahu ‘anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: “Ko se bori da Allahova riječ bude najuzvišenija, on je na Allahovom putu.”[1]

[1] Bilježe ga El-Buhari, br. 123, 2810 i Muslim, br. 1904 od Ebu Musa‘a el-Eš‘arija, radijallahu ‘anhu.

Neki čovjek se borio s Allahovim Poslanikom, sallallahu ‘alejhi ve sellem, pa je za njega rekao: “Ja sam ga vidio u Vatri.”[1] Zatim je spomenuo da ga je vidio kako se kažnjava zbog ogrtača kojeg je potkrao iz ratnog plijena. Drugi se borio sa Allahovim Poslanikom, sallallahu ‘alejhi ve sellem, te je uslijed nesnosnih rana oslonio sablju o tlo a njen vrh postavio na prsa i oslonio se na nju tako da mu je izašla na leđa,[2] pa je umro. Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je uzvratio da je on u Vatri. Da nas Allah sačuva od toga.

Dakle, nužno je voditi brigu o ispravnosti nijjeta kao što treba voditi brigu i o znanju i spoznaji.

Veliki su džihadski podvizi koje su ostvarili nosioci islamske sahve. Ovjekovječena je velika hrabrost, nesvakidašnje herojstvo i

---

[1] Bilježi ga Muslim, br. 114 od Omera b. el-Hattaba, radijallahu ‘anhu.

[2] Bilježe ga El-Buhari, br. 2898, Muslim, br. 112 od Sehla b. S‘ada es-Sa‘idijja, radijallahu ‘anhu.

trijumf nad nasladama ovoga svijeta. Svjedoci smo omladine koja je napustila užitke i nasłade, udobnost i lagodan život. Šta više, napustili su mjesta zabave i razonode sa prijateljima i kolegama i otišli da traže smrt na brdima Afganistana, Palestine, Čečenije, Bosne i drugih mjesta. O tome svjedoče kazivanja i podvizi kojima je ispunjen sadržaj mnogih knjiga i što je zabilježeno na raznim tonskim zapisima.

U ovome je potvrda Poslanikovog, sallallahu ‘alejhi ve sellem, nagovještaja da će džihad opstojati do Sudnjeg dana usprkos vladajućim prilikama i dekadence kroz koju prolazi ovaj Ummet. Zato je došlo u dva *Sahiha* od Ibn ‘Abbasa, radijallahu ‘anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: “Nema hidžre nakon osvojenja Mekke, ali ostaje džihad i nijjet. Kad se pozovete u džihad, odazovite se.”[1]

---

[1] Bilježe ga El-Buhari, br. 2783, 2825 i Muslim, br. 1353 od Ibn ‘Abbasa, radijallahu ‘anhuma.

Ali, treba napomenuti da je za džihad potrebna dozvola roditelja. Pojedinci odlaze u džihad bez dozvole roditelja. Kad je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, upitan: "Koje djelo je najdraže Allahu? 'Namaz u njegovo pravo vrijeme', reče Poslanik. 'Koje poslije njega?', upitaše, a Poslanik reče: 'Dobročinstvo svojim roditeljima.' 'Koje poslije njega?', ponovo upitaše: 'Džihad na Allahovom putu', odgovori Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem."[1] Dobročinstvo prema roditeljima spomenuo je prije džihada na Allahovom putu. Neki čovjek je došao Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i zatražio dozvolu za borbu, pa ga je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, upitao: 'Jesu li ti živi roditelji?' 'Da', odgovori ovaj. 'Tvoja borba je kod njih', reče mu Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem."[2] U drugoj predaji stoji: "Neki

[1] Bilježi ga El-Buhari, br. 527 i Muslim, br. 85 od Abdullaha b. Mes'uda, radijallahu 'anhu.

[2] Bilježe ga El-Buhari, br. 3009 i Muslim, br. 2549 od 'Abdullaha b. 'Amra b. el-'Asa, radijallahu 'anhu.

čovjek je došao Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i rekao: 'Allahov Poslaniče, ja hoću da se borim s tobom na Allahovom putu i želim Allahovo zadovoljstvo i vječni svijet (ahiret). Došao sam ti, a roditelji mi plaču.' 'Vrati se i razveseli ih kao što si ih rasplakao', reče mu Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem."[1]

Pojedinim šejtan prilazi koristeći ovu stvar koja je oprečna Šerijatu, pa mu tako, recimo, uljepšava neku obavezu mada je druga prioritetnija i ispravnija. Može se desiti da tu stvar prikaže čovjeku kao farzi-ajn (individualna obaveza), a ona je ustvari jedno od teških i zamršenih pitanja o kojem fetvu donose samo učenjaci imami. Ponekad kore one koji ne rade dotično djelo i uvrštavaju ih u one koji su izostali od borbe (*el-kaidun*).

[1] Bilježe ga Ebu Davud, br. 2528, En-Nesai, 7/143 i Ibn Madže, br. 2782, a hadis je sahih.

Pojedini možda kazuju o događajima iz džihada, pa kažu: Svjedok sam toga i toga, uradio sam to i to, dogodio mi se taj i taj *keramet* (natprirodno djelo), a ponekad možda i izmisli nešto što se nije desilo. Vidio sam čovjeka s zavojem na ruci koji je tvrdio da je ranjen u jednoj od bitaka. Međutim, kasnije se ispostavilo da se radilo o pretvaranju i tvrdnji nečeg što mu se nije desilo.

Učenjaci selefa najviše od svih čuvali su se od rija'a, a posebno na polju džihada.

'Abde b. Sulejman el-Mervezi pripovijeda, pa kaže: "Sukobili smo se sa Rimljanima. Među njima bio je jedan izuzetno snažan i žestok borac. Niko od muslimana mu se nije ispriječio, a da ga nije posjekao sabljom. Muslimani su počeli osjećati veliki strah od njega sve dok nije došao čovjek sa šalom umotanim licem. Nasrnuo je na njega i ubio ga. Zatim se okrenuo i, onako zamotan, uputio se u logor.' Kaže

prenosilac: 'Krenuo sam za njim i kad sam ga stigao, strgnuo sam šal s njegovog lica da vidim ko je on, kad ono veliki učenjak, fakih, muhaddis i dobročinitelj 'Abdullah b. Mubarek. Žestoko se naljutio i rekao: 'Zar si ti došao da nas otkrivaš i naša djela upropaštavaš!?'" Pogledaj njegovo zalaganje u prikrivanju djela i nastojanju da ga drugi ne upoznaju. Zatim pogledaj kako je uspio da obuhvati sva dobra djela od znanja, razumijevanja, fikha, džihada, sadake i drugih dobrih djela.

Petnaesti uzrok (put): Pokazivanje ljubomore prema vjeri

Ovaj znak se prepoznaje kod nekih dobrih ljudi koji nadugo i naširoko govore o grješnicima, opisuju ih i oplakuju. Ponekad ih psuje, kori i prijeti i previše potencira na tome kao da želi da kaže da je on vrlo brižni entuzijasta Allahovih zabrana i da se mnogo ljuti zbog Allaha, Njegovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i vjernika. Međutim, ne zna da stanje u koje je zapao,

ukoliko to čini s ciljem rija'a i čuvenja, opasnije od mnogih grijeha koje on javno osuđuje.

Šesnaesti uzrok (put): Pokazivanje nemarnosti prema izgledu

Nemarnost prema izgledu može biti jedna od pritajenih vrata rija'a. Ponekad šejtan čovjeka potiče da bude zapuštenog izgleda, razbarušene i nesređene kose, te odrpane i istrošene odjeće kako bi izgledao kao *zahid*, skroman i ponizan. Poslanikova, sallallahu 'alejhi ve sellem, praksa je da vodi brigu o svome izgledu. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je njegovao svoju kosu, češljao je i mirisao. Prenosi se da je zabranjivao mazanje kose (uljem), osim povremeno, tj. dan preko dana, povremeno bez opterećivanja.[1]

---

[1] Bilježe ga Ahmed, br. 16793, Et-Tirmizi, br. 1756, Ebu Davud, br. 4159, En-Nesai, br. 5055 kao mevkuf hadis od Hasana el-Basrija, a on od 'Abdullaha b. Mugaffela, radijallahu 'anhu. Et-Tirmizi kaže: "Hasenun-sahih."

Također, od njega se prenosi da je rekao: "Ko bude imao kosu neka je održava."[1] Posebno je zgodno da daija bude lijepog izgleda, lijepe odjeće, dotjerane i uredne kose, prijatnog mirisa, te da njeguje i održava kosu i održava je na način koji mu neće oduzimati vrijeme niti ga odvesti u preokupiranost time, jer te stvari čuvaju njegov ugled i udaljuju ga od stvari na kojima bi mu se moglo zamjerati.

Sedamnaesti uzrok (put): Simuliranje obaranja pogleda

Ovdje se podrazumijeva vještačenje izbjegavanja i obaranja pogleda. Čovjek, recimo, ugleda ženu ili nešto drugo što je zabranjeno gledati, pa obori glavu. Ispravno

---

[1] Bilježe ga Ebu Davud, br. 4163 i El-Hakim, br. 8485 od Ebu Hurejre. El-Menavi u djelu *Fejdu-l-Kadir*, br. 11439 kaže: "Hadis je ocijenio kao dobar, tj. Es-Sujuti, oslanjajući se na govor Ibn Hadžera u djelu *El-Feth*: Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar." Hadis podupiru druge predaje od Aiše, radijallahu 'anha, kako se navodi u djelu *El-Gajlanijat* i njihov lanac prenosilaca je, također, dobar (hasen).

je oboriti pogled, a ne oboriti glavu kako bi montirao svoju nevinost i opravdao se. Štaviše u takvom ga stanju šejtan navodi da kriomice gleda desno i lijevo. Allah kaže: *On zna poglede koji kriomice u ono što je zabranjeno gledaju, a i ono što grudi kriju.* (Prijevod značenja, El-Mu'min, 19.)

Osamnaesti uzrok (put): Ostavljanje ibadeta pred ljudima iz straha od licemjerstva

Najizražajnija stvar u pogledu ovoga svakako je šejtanski poziv u napuštanje djela kako ne bi bio licemjeran ili kako ne bi bio etiketiran nekim svojstvima licemjerstva. Neko bude učač Kur'ana, muallim ili daija, ali čini određene prijestupe, kao što je ne vođenje računa o pogledu i druge slične grijehe za koje je se nadati da će, prije ili poslije, uz Allahovu dozvolu, prestati činiti ih. Šejtan ga neće prestajati obmanjivati sve dok mu najzad ne kaže: Ti si munafik. Pred ljudima se deklariraš kao valjan i čestit, a u osnovi činiš grijehe. Pa, umjesto da napusti

grijeh i bori se protiv njega, kako bi ustrajao na dobru, šejtan ga ubijedi da napusti činiti dobro i napusti društvo dobrih Allahovih robova, zatim predvođenje namaza, službu imama i podučavanje drugih zbog dotičnog grijeha. Naprosto mu došaptava: Ne priliči tebi da spojiš javno dobro djelo i ono loše koje činiš u tajnosti. Kad bi ljudi doznali u kakvom se stanju nalaziš i šta radiš, pljuvali bi te i bježali od tebe. Šejtan neće prestati zavoditi ga, sve dok konačno ne napusti dobro djelo. A Allah kaže: *I obavljaj namaz početkom i krajem dana, i u prvim časovima noći! Dobra djela zaista poništavaju hrđava. To je pouka za one koji pouku žele.* (Prijevod značenja, Hud, 114.)

Devetnaesti uzrok (put): Osamljivanje i izbjegavanje ljudi

Ovo se ogleda u tome da čovjek izbjegava ljude, osamljuje se i udaljava od njih, jer smatra da je bolji od drugih. Ako bi se osamio i rekao: Bojim se da im ne

naštetim ili nešto nažao učinim ili da im nepravdu nanesem, o tome bi se moglo razmatrati. Imam Ahmed pred kraj svoga života osamio se i većim dijelom odvojio od ljudi, pa je upitan: "O imamu, priča se da si postao ravnodušan prema ljudima", a on reče: "A ko sam ja pa da o ljudima tako mislim, nego su ljudi postali ravnodušni prema meni." Međutim, pokuđeno je odreći se ljudi zato što će neko smatrati da je bolji i vrjedniji od drugih kao i iz prijekora prema njima ili pak što mu je mizerno boraviti među njima. Povod tome može biti samodopadljivost, hvalisanje, dokazivanje osobnog znanja i dopadljivost njime, zatim zbog prezira i prigovora ljudima. A "Ko kaže: Ljudi su upropašteni, on je najviše upropašten."[1]

[1] Bilježi ga Muslim, br. 2623 od Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu.

Dvadeseti uzrok (put): Obmanutost kratkotrajnom pokornošću

Šejtan ponekad obmane čovjeka s određenom prolaznom pokornošću kao što je plač i slično, pa misli da mu je to dovoljno. Obični ljudi možda jednom u godini za vrijeme ramazana zaplaču ili prisustvuju teravih-namazu ili noćnom namazu ili urade slično djelo, pa im šejtan počne došaptavati: Od danas šta god da uradite, ne može vam nauditi. Na taj način ohrabri ih i navede na činjenje grijeha. Allaha molimo da nas sačuva od šejtana i njegovih sljedbenika. Utječemo Mu se od zla nas sami i zla naših dijela.

Zaključak

Na kraju ovog djela iskreno se nadamo da smo uspjeli prikazati nekoliko uzroka i puteve koji dovode do pojave rija'a kod čovjeka čime se poništavaju djela i umanjuje nagrada. Molimo Allaha da nas učini iskrenim Svojim robovima i da otkloni od nas širk i rija' koji nam je poznat i koji ne znamo, a On to jedini može učiniti. Naša posljednja dova jeste: Neka je hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova. Neka je salavat, selam i Allahov blagoslov na našeg Poslanika, Muhammeda, sallallahu 'alejhi ve sellem, njegovu porodicu, sve njegove drugove i one koji ih u dobru slijede do Sudnjega dana.

SADRŽAJ

Uvod.....5

Prvo poglavlje:

IBADET IZMEĐU VANJŠTINE I NUTRINE.....9

Ibadet za svaki dio tijela.....11

Duhovni (unutrašnji) ibadeti.....18

Rija (licemjerje) poništava djela.....31

Drugo poglavlje

DVADESET OZNAKA (PUTEVA) KOJI VODE DO RIJA'A.....37

Prvi uzrok (put): Pokazivanje (isticanje) djela.....37

Drugi uzrok (put): Lažna tvrdnja:.....40

Treći uzrok (put): Rija' (licemjerje) koja se javlja nakon iskrenosti.....43

Četvrti uzrok (put): Ostavljanje djela radi ljudi.....46

Peti uzrok (put): Prikazivanje ibadeta na prefinjen i skriven način.....48

Šesti uzrok (put): Simuliranje poniznosti.....50
Sedmi uzrok (put): Isticanje tuđih nedostataka 51
Osmi uzrok (put): Briga za ugledom i položajem 55
Deveti uzrok (put): Govor o onome što ukazuje na pobožnost.....56
Deseti uzrok (put): Da se čovjek uzdiže iznad nivoa koji mu pripada.....57
Jedanaesti uzrok (put): Klevetanje učenih ljudi.....59
Dvanaesti uzrok (put): Sticanje znanja radi (slave) reputacije.....60
Trinaesti uzrok (put): Prikazivanje skrušenosti 62
Četrnaesti uzrok (put): Veličanje određenih javnih djela pa makar bila oprečna Sunnetu.67
Petnaesti uzrok (put): Pokazivanje ljubomore prema vjeri 75
Šesnaesti uzrok (put): Pokazivanje nemarnosti prema izgledu.....76
Sedamnaesti uzrok (put): Simuliranje obaranja pogleda.....77

Osamnaesti uzrok (put): Ostavljanje ibadeta pred ljudima iz straha od licemjerstva.....78
Devetnaesti uzrok (put): Osamljivanje i izbjegavanje ljudi.....79
Dvadeseti uzrok (put): Obmanutost kratkotrajnom pokornošću.....81
SADRŽAJ.....*83*

